

**MINTAQAVIY ILMIY-TADQIQOT INSTITUTLARI: RIVOJLANISH
YO'NALISHLARI VA TAQQOSLAMA TAHLIL**

G.M.Qudratova

Osiyo xalqaro universiteti, Buxoro

Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI) zamonamizning eng dolzarb va muhim innovatsion infratuzilma elementlaridan biridir. Ular fanning rivojlanishi, yangi bilimlar va texnologiyalarni yaratish, shuningdek, iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni hal etishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI) faoliyatining rivojlantiruvchi tendensiyalari, tarixiy konteksti, joriy holati va O'zbekistondagi tajribalar taqqoslanadi. Hozirgi vaqtda ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalarni rivojlantirishda Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI) ta'siri dolzarblik kasb etmoqda hamda global bozorga kirish uchun mustaqil va yuqori sifatli ilmiy izlanishlar zarur.

Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI)ning tarixiy konteksti 20-asrning o'rtalaridan boshlab shakllanib borgan. Masalan, AQShda NIH (National Institutes of Health) va NSF (National Science Foundation) kabi tashkilotlar davlat tomonidan moliyalashtiriladigan ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish uchun yaratilgan. Ushbu institutlar ilmiy jarayonlarni, ilmiy-tadqiqot dasturlarini rivojlantirish, modernizatsiya qilish, va yangi texnologiyalarni sinovdan o'tkazish uchun xalqaro hamkorliklarni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, Yevropada, xususan, Germaniya va Frantsiyada o'z Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI)i orqali ilmiy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish dasturlari keng tarqalgan.

O'zbekistonda esa 2017-yilda qabul qilingan "Innovatsion faoliyatni rivojlantirish to'g'risida"gi Qonun Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI)ga e'tibor kuchayishiga olib keldi. Ushbu qonun mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlarini innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash va tadqiqotlarni amalga oshirish maqsadida faoliyat yuritishni nazarda tutadi. Hukumat tomondan Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI) uchun infrastrukturani rivojlantirish, malakali kadrlar tayyorlash, va moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimlarini yaratish jarayoni boshlandi.

Joriy holatda, ko'plab mamlakatlar, xususan, Yaponiyada va Germaniyada Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI) ilmiy-tadqiqot ishlarini qo'llab-quvvatlash va startaplarni rag'batlantirish uchun innovatsion dasturlar orqali faoliyat yuritmoqda. Masalan, Germaniyada "Industrial 4.0" dasturi davomida katta iqtisodiy toifaga ega tadqiqotlar olib borilgan. Bu dastur natijasida ko'plab startaplar va yangi texnologiyalar shakllanishi uchun imkoniyat yaratiladi. Yaponiyada esa, "Abenomics" siyosati orqali innovatsiyalarni rivojlantirishga qaratilgan turli dasturlar muvaffaqiyatli amalga oshirilmoqda.

O'zbekistonda ham Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI) innovatsion g'oyalarni qo'llab-quvvatlash uchun davlat moliyasidan unumli foydalangan holda, xorijiy investitsiyalarni jalb etish bo'yicha mustahkam hamkorlik siyosatini yuritmoqdalar. Innovatsion loyiha va dasturlarni amalga oshirishda "O'zbekiston Respublikasi Fan va texnologiyalar agentligi" o'zining asosiy rolini o'ynaydi. O'zbekiston sog'liqni saqlash, infratuzilma va boshqa sohalarda innovatsion g'oyalarni amalga oshirish orqali yangi texnologiyalarni joriy etishga intilmoqda.

Kelajakdagi tendentsiyalar esa Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI)ni innovatsion loyihalarni tezkor qabul qilish va amalga oshiruvchi platformalarga aylantirishni kutilmoqda. Misol uchun, Janubiy Koreya innovatsiyalarni maslahat berish xizmati sifatida mavjud Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI)ga qiziqish ko'rsatmoqda va bu orqali tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlashda xorijiy tajribalar yuqori qiymatga ega bo'lishi kutilmoqda. O'zbekistonda ham Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI) mustaqil ilmiy izlanishlarni rivojlantirishga qaratgan holda, mintaqaviy va xalqaro konferentsiyalar, yarmarkalar o'tkazishga jiddiy e'tibor qaratmoqda. Buning natijasida, O'zbekiston ilm-fanini yangi texnologiyalar joriy etish orqali global bozorga kirish maqsadida tadqiqotlarni amalga oshirishga tayyor.

Umuman olganda, Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI) ilmiy tadqiqot va innovatsiyalarni rivojlantirishda muhim tashkilotlar sifatida e'tirof etilishi zarur. Ular nafaqat bilim va qo'llanmalarning yaratilishi, balki iqtisodiy taraqqiyot va ijtimoiy farovonlikka hissa qo'shadi. Taqqoslovchi tahlillardan ko'rinib turibdiki, rivojlangan davlatlarda Mintaqaviy ilmiy-tadqiqot institutlari (MTTI) orqali startaplarni qo'llab-quvvatlash va ilmiy tadqiqotlar ko'rsatkichlari yuqori bo'lsa, O'zbekistonda esa muhim yutuqlar mavjud, lekin hali ko'proq rivojlanish zarurligi aniq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Supiyevna, B. M. (2025). G'AZNACHILIK-DAVLAT MOLIYASINING ENG MUHIM BO'LAGI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(5), 117-123.
2. Supiyevna, B. M. (2025). BUDGETING IN THE PUBLIC SECTOR. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(6), 90-95.
3. Sodiqova, N. (2025). METHODOLOGY FOR DEVELOPING STUDENTS' TECHNICAL THINKING IN ECONOMICS CLASSES. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(1), 885-891.
4. Islomova, M., & Sodiqova, N. (2025). ILM-FAN VA TA'LIMDAGI INNOVATION RIVOJLANISHNING DOLZARB MUAMMOLARI. *Modern Science and Research*, 4(2), 300-307.

5. Bahodirovich, X. B., & To'rayevna, S. N. (2025). LOMBARD TASHKILOTLARI VA ULARNING XIZMATLARI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(3), 290-298.

6. Bahodirovich, X. B. (2025). XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA HISOB YURITISH SIYOSATI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(6), 210-215.

7. Ёкубов, А. Б., & Алимова, Ш. А. (2024). МАКРОЭКОНОМИКА: ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРИИ И СОВРЕМЕННОЙ ПРАКТИКИ.

8. Abidovna, A. S. (2025). INVESTMENT PROJECTS: ADVANCED MANAGEMENT AND EVALUATION. *SHOKH LIBRARY*.

9. Hakimovich, T. M. (2025). EKSPORT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 112-121.

10. Hakimovich, T. M. (2025). O 'ZBEKISTONDA EKSPORTNI RAG 'BATLANTIRISH UCHUN FOYDALANILADIGAN MOLYAVIY VOSITALAR TAHLILI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(5), 141-150.

11. Ibodulloyevich, I. E. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI VA ISHBILARMONLIK MUHITINI YAXSHILASH ISTIQBOLLARI. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 258-266.

12. EI, I. (2025). MINTAQALAR VA MA'MURIY HUDUDLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI INVESTITSIYA BILAN TA'MINLOVCHI IQTISODIY TIZIM SIFATIDA. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(6), 58-69.

13. Azimov, B. F., & Yodgorova, Z. Y. (2025). METHODS OF STUDYING THE STATE OF COMPETITION IN THE EDUCATIONAL SERVICES MARKET. *SHOKH LIBRARY*.

14. Azimov, B. F. (2025). INNOVATSIYALARNI QO 'LLAB-QUVVATLASH XIZMATLARI: ISPANIYA, POLSHA VA BOLGARIYA TAJRIBALARI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(4), 12-23.

15. Raxmonqulova, N. O. (2025). DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY ON A GLOBAL SCALE AND THE EXPERIENCE OF COUNTRIES. *SHOKH LIBRARY*.

16. Қизи Рахмонқулова, Н. О. (2023). КИЧИК САНОАТ ЗОНАЛАРИНИНГ ХУДУДЛАР ИҚТИСОДИЁТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ ЎРНИ. "Экономика и туризм" международный научно-инновационной журнал, 6, 14.

17. Shadiyev, A. X. (2025). DEVELOPMENT OF THE CURRICULUM FOR ECONOMIC DISCIPLINES IN PRIVATE UNIVERSITIES. *FARS International Journal of Education, Social Science & Humanities.*, 13(1), 389-396.

18. Shadiyev, A. X. (2025). METHODS OF TEACHING THE “ECONOMIC THEORY”. *SHOKH LIBRARY*.
19. Zaripova, G., & Naimova, N. (2025). INFLYATSIYA VA UNI BARTARAF ETISH CHORA-TADBIRLARI. *Modern Science and Research*, 4(2), 371-378.
20. Akbarovna, N. N. (2025). PROBLEMS OF INCREASING INVESTMENT ACTIVITY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION. *SHOKH LIBRARY*.
21. Jumayeva, Z. (2023). BASICS OF NATIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT. *Modern Science and Research*, 2(12), 296-300.
22. Bostonovna, D. Z. (2023). CONCEPTUAL BASIS OF IMPROVEMENT OF BANK AUDIT IN COMMERCIAL BANKS. *IMRAS*, 6(6), 118-124.
23. Tagayeva, R., & Bobojonova, M. J. (2025). BYUDJET, UNING SHAKLLANISHI VA TAQSIMLANISHI. *Modern Science and Research*, 4(2), 387-393.
24. Bobojonova, M. J., & Toshev, M. H. (2025). JAHON BOZORIDA YASHIL IQTISODIYOTNI MOLIYALASHTIRISH TENDENSIYASI: FAKTLAR VA KO‘RSATKICHLAR ASOSIDA TAHLIL. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(4), 120-128.
25. Жумаева, З. К. (2024). РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ ИНДУСТРИЙ КАК ФАКТОР РОСТА НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: ОБЗОР ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.
26. Жумаева, З. К. (2024). Инвестиционная Активность Как Основной Элемент Организационно-Экономического Механизма Маркетинга Территории. *Miasto Przyszłości*, 55, 1411-1417.
27. Ibragimov, A. (2025). PROSPECTIVE WAYS OF ATTRACTING FOREIGN INVESTMENT TO THE NATIONAL ECONOMY. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(1), 137-143.
28. Qahhorova, J., & Ibragimov, A. (2025). XORIJIY INVESTITSIYALAR ANAMIYATI, OMILLARI VA ISTIQBOLLARI. *Modern Science and Research*, 4(2), 283-291.
29. Алимова, Ш. А., & Джураева, М. С. (2025). ИНВЕСТИЦИОННЫЕ ПРОЕКТЫ: УПРАВЛЕНИЕ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 81-87.
30. Игамова, Ш. З. (2024). МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИННОВАЦИОННОГО развития ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ. *Gospodarka i Innowacje*, 43, 335-340.
31. Baxtiyorova, J., & Djurayeva, M. S. (2025). BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA RAQOBATNING ROLI. *Modern Science and Research*, 4(2), 477-485.

32. Husenov, A., & Qudratova, G. (2025). RAQOBAT VA RAQOBAT STRATEGIYALARI: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR. *Modern Science and Research*, 4(2), 292-299.

33. Azimov, B. F., Maksudovich, A. Z., & Qudratova, G. M. (2025). THE IMPORTANCE OF INNOVATION IN ENHANCING THE COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION UNIVERSITIES. *SHOKH LIBRARY*.

34. Qudratova, G. M. (2025). THE EVALUATION OF UNIVERSITY COMPETITIVENESS: A REVIEW OF METHODOLOGIES. *SHOKH LIBRARY*.

35. Bahodirovich, K. B., & Mahmudovna, Q. G. (2025). RISK REGULATION IN BANKING SYSTEM. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(5), 231-237.

36. Bahodirovich, X. B., & Mahmudovna, Q. G. (2025). RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK TIZIMI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 396-404.

37. Bahodirovich, X. B., & Mahmudovna, Q. G. (2025). TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY XIZMATLARI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 223-230.

38. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). OLIY TA'LIM MUASSASALARINING INNOVATSION FAOLLIGINI OSHIRISH MINTAQANI IJTIMOY VA IQTISODIY YUKSALTIRISH GAROVI SIFATIDA. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(4), 46-54.

39. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). ISPANIYADA INNOVATSIYALARNI QO 'LLAB-QUVVATLASH SOHASIDAGI ILG 'OR TAJRIBALAR. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(4), 24-35.

40. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASIDAGI IJTIMOY VA IQTISODIY HOLAT, HUDUDDA SANOATNI RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLARI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(5), 23-30.

41. Bahodirovich, K. B., & Mahmudovna, Q. G. (2025). TYPES OF CREDIT PRODUCTS. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(3), 269-277.

42. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). OZBEKISTONDA INNOVATION FAOLIYATNI MOLIYALASHTIRISH STRATEGIYASI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(4), 36-45.

43. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). INNOVATSION FAOLIYATNI QO 'LLAB-QUVVATLASHNING YEVROPA MAMLAKATLARI TAJRIBALARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(5), 35-44.

44. Azimov, B. F., & Quدراتova, G. M. (2025). INNOVATSIYALARNI QO 'LLAB-QUVVATLASHNING TASHKILY TUZILMALARI: INFRATUZILMAVIY TASHKILOTLAR. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(5), 25-34.

45. Azimov, B. F., Maksudovich, A. Z., & Quدراتova, G. M. (2025). INNOVATIVE ACTIVITY AS A FACTOR IN ECONOMIC DEVELOPMENT. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 12(01), 453-459.

46. Azimov, B. F., & Quدراتova, G. M. (2024). TIKUVCHILIK SANOATI KORXONALARIDA BAZAVIY INNOVATSION STRATEGIYALARNI TAKOMILLASHTIRISH. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 332-336.

47. Quدراتova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). AHOLINING OZINI OZI BANDLIGINI TAMINLASHNING MAZMUN-MOHIYATI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLDT*, 1(2), 162-166.

48. Azimov, B. F., Shadiyev, A. X., & Quدراتova, G. M. (2025). TANNARX VA UNING IQTISODIY TAHLILDAGI ROLI: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 86-93.

49. Sodiqova, N. T., & Quدراتova, G. M. (2024). KORXONADA ISH HAQI TO'LASH TIZIMLARI VA SHAKLLARI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(2), 279-285.

50. Quدراتova, G. M. (2024). METHODOLOGY OF ANALYSIS OF COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN BUKHARA REGION. *International journal of artificial intelligence*, 4(10), 341-345.

51. Quدراتova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). OZINI OZI BANDLIGINI TAMINLASHNING ILGOR XORIJIY TAJRIBASI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLDT*, 1(2), 176-181.

52. Sodiqova, N. T., & Quدراتova, G. M. (2024). ENTERPRISE MARKETING STRATEGY. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 259-265.

53. Quدراتova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). MONOPOLIYA VA ANTIMONOPOL SIYOSAT. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(2), 464-468.

54. Quدراتova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). AHOLINING O'ZINI O'ZI BANDLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(2), 321-325.